

PORTRÉK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TAGJAIRÓL II.

Szerkesztette
HAMZA GÁBOR

AKADÉMIAI KIADÓ

A kiadvány a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült.

Társszerkesztő

Deák Péter

Írta

Földi András, Hamza Gábor, Herger Csabáné, Képes György, Kőhalmi László,
Lengvári István, Schweitzer Gábor, Szabadfalvi József, Szabados Tamás,
Vékás Lajos

ISBN 978 963 454 908 6

Kiadja az Akadémiai Kiadó

1117 Budapest, Budafoki út 187–189. A. ép. III. em.

www.akademiai.hu

Első magyar nyelvű kiadás: 2024

© Deák Péter, Földi András, Hamza Gábor, Herger Csabáné, Képes György,
Kőhalmi László, Lengvári István, Schweitzer Gábor, Szabadfalvi József,
Szabados Tamás, Vékás Lajos, 2024

© Akadémiai Kiadó, 2024

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Poland

Reviczky Ádám (1786–1862), a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági tagja

Reviczky Ádám politikus, jogász, főkancellár, a Magyar Tudós Társaság (Magyar Tudományos Akadémia) igazgató (igazgatósági) tagja 1786. május 23-án született Debrecenben. 1862. április 21-én hunyt el Heiligenkreuzban (Niederösterreich – Alsó-Ausztria).

Reviczky Ádám 1830-ban lett tagja a Magyar Tudós Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia jogelődje Igazgató Tanácsának, mely 1830. november 17-én választotta meg a Magyar Tudós Társaság első 23 rendes tagját. Másfél évtizeddel később, 1845-ben került sor annak határozatba is foglalt kimondására, hogy a Magyar Tudós Társaság rendes tagokat kizárólag a már levelező tagnak megválasztott akadémikusok közül választhat. Reviczky Ádám jogászként komoly részt vállalt a Magyar Tudós Társaság (Magyar Tudományos Akadémia) szervezésében, alapszabályainak kidolgozásában és határozatainak megfogalmazásában.

Reviczky Ádám a Reviczky család egyik legjelentősebb tagja volt. Édesapja Reviczky József (1750–1815), édesanyja Laczkovich Anna. Szumlanszka Szidóniát vette feleségül. A házasságból két gyermek született.

Reviczky Ádám jogi tanulmányait a nemzetközi vonatkozásban is kiemelkedő oktatási színvonalon álló, tekintélyes, eredetileg nemesi származású tanulók oktatására 1746-ban létrehozott bécsi nevelőintézetben, a Theresianumban végezte kiváló eredménnyel (Collegium Theresianum, utóbb Theresianische Akademie, melyet az ő idejében már nem jezsuiták, hanem újraalapítását követően, 1797 óta a piarista atyák irányítottak). Hangsúlyozni kívánjuk, hogy a Theresianumban három-, majd négyéves

jogi oktatás is folyt, mely stúdium deklarált célja a közszolgálat számára megfelelő, magas hivatali rangot betöltő személyek nevelése volt.

Reviczky Ádám kimagasló eredménnyel letett vizsgája kivételes elismeréseképpen I. Ferenc császártól (1792–1835), aki jelen volt vizsgájánál, vagyont érő, gyémántokkal ékesített arany-gyűrűt kapott. Itt utalunk arra, hogy báró Eötvös Ignác (1786–1851) volt az első Magyarországon, a Magyar Királyságban (Eötvös József édesapja, Eötvös Loránd, az Eötvös Loránd Tudományegyetem névadójának nagyapja), aki sub auspiciis regis /imperatoris/ promoveált jogból 1804-ben a Pesti Egyetemen. Ebből az alkalomból nagy értékű aranyláncot kapott. Az uralkodót, II. Ferenc néven a Német-római Birodalom császárá, I. Ferenc néven osztrák császárt (1792–1835), aki egy személyben a Szent Római Birodalom (Sacrum Romanum Imperium, Heiliges Römisches Reich) császára (imperator) és Ferenc néven magyar király (rex) volt, gróf Széchenyi Ferenc (1754–1820), Széchenyi István (1791–1860) édesapja, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítója képviselte.

Reviczky Ádám Galíciában – mely tartomány a Lengyel-Litván Unió első, 1772-ben történt felosztásakor került Ausztriához – a királyi ügyészségnél kezdte hivatásos jogászi pályáját. 1807-ben ugyancsak Galíciában a kormányzékhez helyezték. 1808-ban a bécsi székhelyű cseh-osztrák egyesített udvari kancelláriához (németül: Vereinigte Hofkanzlei) került fogalmazóként.

Reviczky Ádám a királyi ügyészségnél kezdte hivatásos jogászi pályáját. 1807-ben ugyancsak Galíciában a kormányzékhez helyezték. 1808-ban a bécsi székhelyű cseh-osztrák egyesített udvari kancelláriához (németül: Vereinigte Hofkanzlei) nevezték ki fogalmazóvá.

Reviczky Ádám 1809-ben katonai szolgálatot teljesített. Önkéntes hadnagyként vállalt részt a Napóleon elleni harctéri küzdelmekben. Részt vett a Regensburg, Aspern és Wagram melletti csatákban. Az Ausztria számára vereséggel végződő wagrami csatát követően 1809. október 14-én került sor a schönbrunni (más néven bécsi) békeszerződés megkötésére, mely az ötödik koalíciós háború befejezését jelentette. A Habsburg Birodalom nagy összegű jóvátétel fizetésére, hadserege létszámának csökkentésére és az Egyesült Királysággal (United Kingdom) való diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatainak megszakítására kényszerült. Megállapítható, hogy a békekötést követően javultak a kapcsolatok Franciaország és a Habsburg Birodalom között.

Reviczky Ádámot a schönbrunni (bécsi) béke megkötése után csaknem két évvel, 1811-ben királyi táblai ülnökké és királyi kamarássá nevezték ki.

1814-ben, a napóleoni háborúk után az Ausztriához visszakerült Velenében a császári és királyi kormányzéknel valóságos tanácsosi kinevezést nyert.

A következő évben, 1815-ben, a Szárd-Piemonti Királyság (franciául: Royaume de Sardaigne et Piémont, olaszul: Regno Sardo-Piemontese), Szardínia 1720-tól a Piemonti Fejedelemséggel együtt alkotott perszonáluniót 1861-ig. II. Viktor Emánuel szárd-piemonti király ebben az évben vette fel a „Re d'Italia” címet és olvasztotta be a Szárd-Piemonti Királyságot az egységes Olasz Királyságba. Reviczky Ádámot ekkor a komoly katonai erőt jelentő osztrák császári hadsereg élelmezéséért felelős megbízottjává nevezték ki.

Nem sokkal később, még ebben az évben a katonai megszállás alá került Franciaországban Reviczky Ádám három département, Mont Blanc, Isère és Rhône megyék polgári biztosa lett, mely megbízatás Bécs iránta megnyilvánuló feltétlen bizalmának kétségtelen jele volt.

Reviczky Ádám 1818-ban Habsburg-Lotaringiai Rainer József (németül Erzherzog Rainer Joseph von Österreich, olaszul: Ranieri Giuseppe d'Asburgo-Lorena) főhercegnek (1783–1853), a Lombard–Velencei Királyság alkirályának kamarai előadói tanácsosa lett. A következő évben, 1819-ben lett udvari tanácsos.

Reviczky Ádám 1822-ben a galíciai királyi főkormánysszék előadója, majd a következő évben, 1823-ban államtanácsos lett. 1825-ben emelte az uralkodó grófi rangra. A rangemeléssel egyidejűleg lett a császári és királyi egyetemes udvari kamara (a későbbi Pénzügyminisztérium – Finanzministerium) alelnöke.

Reviczky Ádámot 1826-ban magyar királyi udvari alkancellárrá és főudvarmesterré nevezték ki, Almásy Ignác (1751–1840) temesvári alkancellár helyére, aki kinevezését négy évvel korábban, 1822-ben nyerte az uralkodótól. Az 1826-ban váratlanul elhunyt Koháry Ferenc József (1767–1826), Hont vármegye örökös főispánja (ezt a tisztséget 1793 óta töltötte be), birodalmi herceg (Reichsfürst) helyére a király átmenetileg Szőgyény Zsigmondot (1775–1826), majd Szőgyény Zsigmond váratlan elhunytát követően nem sokkal – 1828. április 25-én Reviczky Ádámot nevezte ki magyar főkancellárrá.

Reviczky Ádám az 1764-ben Mária Terézia által alapított Magyar Királyi Szent István-rend (Königlich Ungarischer Sankt Stephans Orden, latinul Ordo Equitum Sancti Stephani Regis (Hungariae) Apostolici) kancellári tisztségét is elnyerte.

Reviczky Ádám főkancellársága idején bontakoztak ki a magyarországi reformmozgalmak. Fontos még megemlíteni, hogy Reviczky Ádám a

Magyar Királyság egyik legfontosabb vármegyéjének, Borsod vármegyének a főispánja is volt.

Az 1832–1836. évi országgyűlés során konzervatív, sőt – több történész szerint – szélsőségesen konzervatív (ultrakonzervatív) nézetei miatt komoly politikai konfliktusba került József nádorral (1776–1847), I. Ferenc osztrák császár és magyar király fiatalabb testvérével, a reformokkal kapcsolatos elképzeléseit tekintve Széchenyi István (1791–1860) eszmei társával, aki 1796-tól egészen 1847. január 13-án bekövetkezett haláláig volt Magyarország nádora (palatinusa).

Itt utalunk arra, hogy József nádor jelentős adománnyal támogatta többek között – a Nemzeti Múzeum és a Széchenyi Könyvtár mellett – a Magyar Tudós Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia elődjének megalapítását is. József nádor kezdeményezte bátyjánál, hogy több mint egy évtizeden át tartó szünetelés után hívja össze az első reformországgyűlést Pozsonyban.

I. Ferenc király 1835-ben bekövetkezett halálát követően, az országgyűlés végén, 1836-ban Reviczky Ádámot felmentették a főkancellári tisztségből. Megemlíthetjük, hogy utódja Malonyay János (1773 k.–1837) lett.

Reviczky Ádám visszatért az 1815-ben létrehozott Lombard–Velencei Királyságba – a Lombard–Velencei Királyság (olaszul: Regno Lombardo-Veneto, németül: Königreich Lombardo-Venetien) megalakításának kihirdetésére 1815. április 7-én került sor, mely kihirdetés a bécsi kongresszus még abban az évben, június 9-én meghozott határozatainak is részévé vált –, majd a császári diplomáciától kapott megbízásokat teljesített. A toszkánai nagyhercegi udvarnál Ausztria követe és meghatalmazott minisztere lett előbb Firenzében, később pedig Pisában.

Megbízatásának lejártakor visszavonult a közélettől. Velencében, majd Bécsben élt. Fontos megjegyezni, hogy Reviczky Ádám tagja lett az 1847. május 14-én I. Ferdinánd osztrák császár és V. Ferdinánd néven magyar király (uralkodott 1835-től 1848-ban történt lemondatásáig) alapította Osztrák Tudományos Akadémiának (Österreichische Akademie der Wissenschaften). Élete utolsó évét a heiligenkreuzi apátságban töltötte, és itt is hunyt el.

Reviczky Ádám életpályája, munkássága elsősorban a „vita activa”-hoz, a közéleti, politikai tevékenységhez, nem pedig a tudományos élethez kapcsolódik. Megállapíthatjuk ugyanakkor, hogy Reviczky Ádám a XIX. század első felében a hazai közjog (ius publicum regni Hungariae) művelőinek körében Magyarországon és Ausztriában egyaránt tekintélyes személyiségnek számított.

Hamza Gábor

Reviczky Ádám főbb munkái

Introductio ad politica regni Hungariae. Budae, 1790 (névtelenül) és *Memoria Leopoldi II. apud Hungaros.* Pestini, 1802.

Felhasznált irodalom

Magyar Akadémiai Almanach. Pest, 1863; Horváth Mihály: *Huszonöt év Magyarország történelméből 1823-tól 1848-ig.* III. kötet. 1. kiadás. Genf, 1864; Horváth Mihály: *Huszonöt év Magyarország történelméből 1823-tól 1848-ig.* III. kötet. 2. javított kiadás. Pest, 1868 és Hamza Gábor – Hoffman István: A kitüntetéses doktorráavatás előzményei és mai helyzete a magyar és az osztrák jogászképzésben. *Magyar Tudomány* 59 (2014) 849–853.